

KREATIV DARSLAR ORQALI O'QUVCHILARDA TANQIDIY FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH

Turdaliyeva Nurjahon Abdunosir qizi

nurjahonturdaliyeva750@gmail.com

Qo'qon universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida kreativ (ijodiy) darsning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Dars jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, yangicha yondashuvini rivojlantirishga qaratilgan metodik usullar ko'rib chiqiladi. Muallif kreativ dars tuzilishini samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan bosqichlar, didaktik vositalar, interfaol metodlar va baholash mezonlariga e'tibor qaratadi. Shuningdek, darsni ijodiy tashkil etish orqali o'quvchilarda motivatsiyani oshirish, fanlarga qiziqishini kuchaytirish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kreativ dars, metodik tavsiyalar, interfaol metodlar, innovatsion ta'lim, tanqidiy fikrlash, motivatsiya, mustaqil fikrlash, zamonaviy pedagogika.

Bugungi kunda ta'lim sohasida sodir bo'layotgan o'zgarishlar, jamiyat ehtiyojlari va zamonaviy texnologiyalarning jadal rivojlanishi o'qituvchidan yangicha yondashuv, innovatsion fikrlash va ijodkorlikni talab qilmoqda. An'anaviy dars uslublari zamonaviy o'quvchining ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu bois, ta'lim jarayonida kreativ (ijodiy) yondashuvlarni qo'llash dolzarb masalaga aylanmoqda.

Kreativ dars — bu o'quvchilarning faolligini oshiradigan, ularni mustaqil fikrlashga, muammoni tahlil qilishga, yechim topishga undaydigan, o'z bilimini hayotda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantiradigan dars shaklidir. Bunday darslar o'quvchilarda nafaqat bilim, balki qiziqish, ishtiyoq va motivatsiyani ham shakllantiradi.

Mazkur maqolada kreativ darsni tashkil etishning samarali metodik tavsiyalari, uning tuzilishi, asosiy bosqichlari, shuningdek, interfaol va innovatsion usullarning o'rni haqida fikr yuritiladi. Maqsad — o'qituvchilarga amaliy ko'mak berish, darsni qiziqarli va samarali tashkil etish bo'yicha uslubiy yo'nalishlarni ko'rsatishdir.

Kreativ dars — bu an'anaviy darsdan tubdan farq qiluvchi, o'quvchilarni faollikka, mustaqil fikrlashga, muammoni hal etishga, o'z g'oyasini ilgari surishga undaydigan o'quv jarayonidir. Bunday darslarda o'quvchi bilim oluvchi emas, balki bilim yaratuvchiga aylanadi. XXI asrda ta'limdan kutilayotgan asosiy natijalar — tanqidiy fikrlash, muloqot, muammoni hal qilish va ijodkorlik — aynan kreativ darslar orqali shakllanadi.

Kreativ darslar quyidagi omillar tufayli muhim ahamiyat kasb etadi:

- O'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi;
- Mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantiradi;
- Axborotni izlash, tahlil qilish va uni qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi;
- Real hayotdagi muammolarga yechim topish salohiyatini oshiradi;
- O'quvchini faol, ijtimoiy mas'uliyatli shaxs sifatida tarbiyalaydi.

Kreativ darsni samarali tashkil etish uchun quyidagi bosqichlarga e'tibor qaratish lozim:

Dars avvalida o'quvchilar diqqatini jalb etish, mavzuga bo'lgan ehtiyojni tushuntirish zarur. Buning uchun quyidagilar qo'llanilishi mumkin:

- Muammo qo'yish (problemali savol);
- Hayotiy misollar keltirish;
- Vizual materiallar (rasmlar, videolar);
- Qisqa rolli o'yinlar yoki savol-javoblar.

Bu bosqichda o'qituvchi ma'lumotni tayyor shaklda emas, balki muhokama, izlanish va tajriba orqali o'zlashtirishga yo'naltiradi. Foydali metodlar:

- Klaster, aqliy hujum, Venn diagrammasi;
- Juftlikda va guruhda ishlash;
- “Fikrlar jarchisi”, “Debat”, “Rolga kirish” usullari.

O'quvchilar olgan bilimni ijodiy topshiriqlar orqali mustahkamlaydi:

- Loyihalar yaratish;
- Ssenariy yozish yoki sahnalashtirish;
- Grafik, jadval yoki slaydlar tayyorlash;
- Muqobil yechimlar taklif qilish.

Dars yakunida o'quvchilar o'z faoliyatini tahlil qiladi, fikr bildiradi. Bu bosqichda quyidagilardan foydalanish mumkin:

- “Men bugun nimalarni bildim?” kabi savollar;
- Emotsional refleksiya (yuz ifodasi, rangli kartochkalar bilan);
- O'z-o'zini baholash, o'zaro baholash;
- Formativ baholash usullari: reyting, ball tizimi, og'zaki fikrlar.

An'anaviy darsda o'qituvchi bilim beruvchi bo'lsa, kreativ darsda u — yo'l boshchi, fasilitator, moderator vazifasini bajaradi. O'qituvchi:

- O'quvchilarning fikriga hurmat bilan yondashadi;
- Erkin muhit yaratadi;
- Har bir o'quvchini faol ishtirok etishga undaydi;
- Tanqidiy fikrlash va ijodiy yondashuvni rag'batlantiradi.

Kreativ yondashuvni samarali amalga oshirish uchun quyidagi metodlar tavsiya etiladi:

Metod nomi	Maqsadi	Qo'llanishi
Aqliy hujum (brainstorming)	G'oyalarni tezkor ilgari surish	Mavzuga kirishda
Klaster usuli	Tushunchalarni bog'lash	Mavzuni umumlashtirish
“Rolga kirish” usuli	Ijtimoiy rollarni tushunish	Adabiyot, tarix darslarida
“Debat”	Qarama-qarshi fikrlarni baholash	Fikr yuritish, muloqot ko'nikmasi

“B-B-B” (Bilaman – Bilmoqchiman – Bildim)	Refleksiya	Dars boshida va oxirida
---	------------	----------------------------

Baholash faqat yakuniy natijaga emas, balki o'quvchi jarayon davomida ko'rsatgan faolligiga ham asoslanadi. Kreativ darsda quyidagilarga e'tibor qaratish muhim:

- Jarayoniy baholash (formativ);
- O'zaro baholash (guruhlar bir-birini baholaydi);
- Portfolio yoki loyiha asosida baholash;
- Refleksiya orqali o'zini tahlil qilish.

Bu yondashuv o'quvchida mas'uliyat hissini, mustaqillikni va adolatli baholash mezonlarini shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'limda o'quvchilarni faollikka, mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka undash asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Bunday natijaga erishish uchun kreativ yondashuv asosidagi darslarni tashkil etish nihoyatda muhimdir. Kreativ darslar orqali o'quvchilarda motivatsiya, tanqidiy fikrlash, muloqot qilish, mustaqil qaror qabul qilish, real hayotiy vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalari shakllanadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, kreativ darsning muvaffaqiyati o'qituvchining metodik tayyorgarligi, darsni to'g'ri rejalashtirish, interfaol va innovatsion metodlardan foydalanish, o'quvchi shaxsiga e'tibor qaratish bilan bevosita bog'liqdir.

Kreativ darslar nafaqat bilim beradi, balki o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shuning uchun har bir pedagog o'z faoliyatida kreativ yondashuvni ustuvor yo'nalish sifatida qabul qilishi zarur.

Taklif qilib quyidagilarni keltirish mumkin:

1.O'qituvchilar uchun amaliy seminar-treninglar tashkil etish:

Kreativ dars metodikasini chuqur o'rganish, tajriba almashish va yangi uslublarni sinovdan o'tkazish uchun muntazam ravishda treninglar o'tkazilishi lozim.

2. Metodik qo'llanmalar yaratish:

Fanlar kesimida kreativ dars namunalarini, amaliy topshiriqlarni va interfaol usullarni o'z ichiga olgan qo'llanmalar ishlab chiqilishi tavsiya etiladi.

3. Darslarni baholashda kreativ yondashuvni inobatga olish:

O'quvchining darsdagi faolligi, ijodiy yondashuvi, loyihadagi ishtiroki baholash mezonlariga kiritilishi kerak.

4. Axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish:

Multimedia, onlayn platformalar, vizual dasturlar orqali kreativ darsni yanada jonli va interaktiv qilish mumkin.

5. O'quvchilar tashabbusini rag'batlantirish:

O'quvchilarga o'z g'oyalari bilan chiqish, dars jarayonini birgalikda tashkil etish imkoniyatini yaratish ularning motivatsiyasini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. R.A.Mavlonova, N.H.Rahmonqulova, K.O.Matnazarova, M.K.Shirinov, S.Hafizov Umumiy pedagogika "Fan va texnologiya" nashriyoti. Toshkent-2018

2. Orinova, F., & Boymirzayeva, S. (2025). IDENTIFICATION OF INTELLECTUAL ABILITIES OF STUDENTS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS AND THEIR TARGETED DEVELOPMENT. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(2), 1604-1609.

3. Soliyev, I., & Boymirzayeva, S. (2023). Maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion yondashuvning uslubiy asoslari va pedagogik shart-sharoitlari. *Hayka i innovatsiya*, 1(6), 128-129.

4. Boymirzayeva, S. O. (2024). DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF THE FUTURE EDUCATOR IN THE PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATION. *International Journal of Discoveries and Innovations in Applied Sciences*, 20-22.

5. Abdurashidov, A., & Turdaliyeva, N. (2023). DEVELOPMENT OF MANUAL WORK IN PRE-SCHOOL EDUCATION. Science and innovation, 2(B2), 282-286.

6. qizi Turdaliyeva, N. A. (2024). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR IJODIY QOBILIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. GOLDEN BRAIN, 2(7), 48-52.

7. Soliyev Ilhomjon Sobirjonovich, & Boymirzayeva Shakhnoza Olimjon kizi. (2023). Systemic Organization of Professional Competence, Creativity and Innovative Activity of A Future Kindergartener. Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 19, 108–112. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/jpip/article/view/3709>

8. Soliyev, I., & Boymirzayeva, S. (2023). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUVNING USLUBIY ASOSLARI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. Наука и инновация, 1(6), 128-129.

9. qizi Boymirzayeva, S. O. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA BO 'LAJAK TARBIYACHINING KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH. GOLDEN BRAIN, 2(7), 41-47.

10. Shahnoza, B. (2024). MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUVNING USLUBIY ASOSLARI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. University Research Base, 164-167